

RADNÓTI VERSEI SZLOVÁKUL

A költészet szlovák barátai az elmúlt hetekben vették kézbe azt a reprezentatív kiállítású kötetet, amely Radnóti Miklós válogatott verseinek fordítását tartalmazza. (Odsúdený. Miklós Radnóti. Preložil a doslov napísal Ctibor Štítnický. Slovenský spisovateľ' Bratislava. 1967.) Az ünnepi köntös, az ötezres példányszám, az izléses tipográfia és az életmű motívumait ábrázoló művészi illusztráció külsőségeiben is kifejezi az őszinte tiszteletet a költő emléke iránt.

Radnóti szelíd hangú, mély szenvedésekről és gazdag emberi értékekről hírt adó lírájára méltán figyelt fel a háború iszonyatából felocsúdó európai közvélemény. A szlovák olvasó is régóta ismeri már a költő nevét a mostani válogatást fordító Ctibor Štítnický jóvoltából. A korábban elszórtan közölt egyes darabok most kötetbe foglalva s kiegészülve újabb versekkel, átfogó képet adnak modern líránk e kiemelkedő alakjáról. A szlovákok költője fejlődési folyamatában mutatja be Radnótit az olvasónak. A kiválasztott ötvennégy vers a Pogány köszöntőtől végigkíséri a költő útját a kötetek sorrendjében. Štítnický hozzáértését dicséri, hogy könyve nagyobbik felét Radnóti utolsó éveinek alkotásai töltik ki. A Tajtékos ég címen megjelent posztumusz kötet húsz verssel van képviselve. Az arányok ilyen meghatározása teszi a válogatást az életpálya tükrévé, mert a

folyamat szemléltetése mellett a legteljesebb képet a pályacsúcsról rajzolja, arról a szakaszról, amely mondanivalójában és művészi eszközeiben is már a nagy költőről árulkodik. Még teljesebb lehetett volna a kép néhány olyan vers lefordításával, amelyekben Radnóti költészetének legértékesebb vonásai, a fasiszta barbárság elleni bátor tiltakozás, a haladás és a humánus melletti művészi elkötelezettség válnak különösen hangsúlyossá. Az újabb várható kiadás nem mellőzheti az olyan verseket, mint a Zsvajgó pálmafán, a Töredék (Oly korban éltem én e földön...), a Nem tudhatom, a Nem bírta hát.

Ctibor Štítnický nem Radnóti szép lejtésű sorain próbálta ki először a művészi tolmácsolásra alkalmas képességeit. Számos, a modern magyar költők verseit közvetítő munkáján kívül olyan kötetek jelzik a kultúra eszközeivel hidat építő tevékenységét, mint a Forbáth-kötet vagy az Adynovellákat válogató Tízmillió Kleopátra. A teljes fokú nyelvtudás, irodalmunk ismerete és szeretete, jó fordítói érzék és nagy gyakorlat segíti most is a Radnóti-versek tolmácsolásában. Egyéni költői tehetségéről nem is beszélve, amely sok rokon vonást mutat új költőink legjobbjaival. Sajátos műfordítói munka a Štítnickýé. Nem követi a tolmácsolás két szélsősége közül egyiket sem. Sem a túlzott önállóságot, sem a kínosan pontos szövegűséget. Megőrzi

a maga művészi autonómiáját, de úgy, hogy ugyanazt a közvetítendő költőtársban is tiszteletben tartja. Azt mondhatnánk, valami egészséges, a művészi tolmácsolásnak szinte ünnepies jelleget adó distanciát teremt önmaga és az idegen költő között. Olyan távolságban foglal helyet, amelyben még minden lényeges verselem jól látható, de amely távolság már megvédi a részletekbe vesztéstől, a pusztá utánzás kényszerétől s érvényesülni engedi a tolmács egyéni költői képességeit. Ez a jó értelemben vett „három lépés távolság” olyan egyenletesen van kimérve — talán nem is tudatosan —, hogy végighaladva a kötet egészen, az eredeti költői alkotás és a tolmácsoló művészi teljesítmény szinte szabályosan párhuzamos vonalait fedezhetjük fel. Kisebb görbületek, törések vannak persze e vonalak mentén. Ez arról tanúskodik, hogy a distancia segítségével biztosított egyensúly eredeti költő és művészi tolmácsa között egy-egy pillanatra mégis meg-ingog, labilissá válik. Ennek nyomait a versszövegek érzékenyen kimutatják. Ide sorolhatnám azokat a jelenségeket, amikor a fordító a korai Radnóti-versek olvatag, szabad áradású nyelvezetét keményebbé, intellektuálisabbá teszi azért, hogy tagoltabb mondat szerkesztést alkalmaz. Ide tartoznak azok az esetek is, amikor az eredeti költői kép finom rajzát nem követi a fordító, vagy csökkenti egyes képek

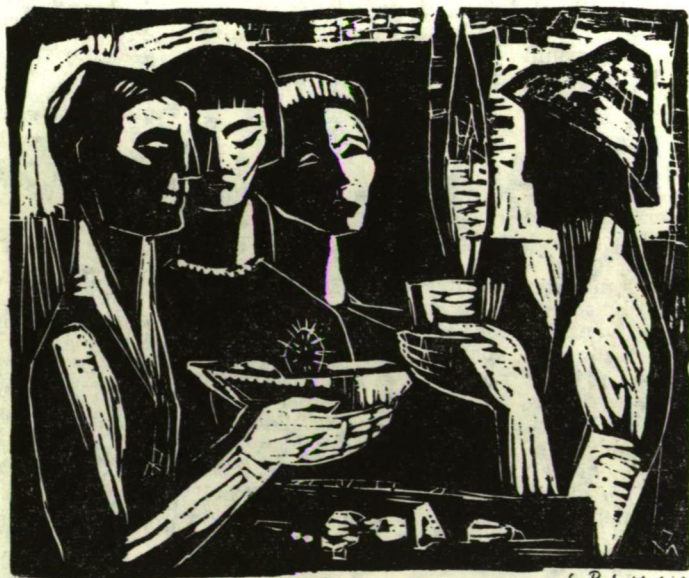
megvilágítottságát (Lomb alatt, Hispánia, Hispánia, Tajtékos ég, Emlékeimben). Egy-két esetben — éppen az eszmeileg legfontosabb daraboknál — elmélyültebb szövegértelmzésre is szükség lett volna a mondanivaló maradéktalan átmentése érdekében (Negyedik ecloga, Béke, borzalom, Hispánia, Hispánia).

A szép kötetet a fordító

meleg hangú kis esszéje zárja. A verskiválasztás szempontjaival összhangban a pár vonással megrajzolt pályaképen a már-tíromság van élesen exponálva. A felsorakoztatott életrajzi tények képezik a gyászos hangulatú életmű méltó háttérét. Stítnický — a szakirodalom egyes megállapításait is figyelembe véve — utal a költő irodalomtörténeti helyére és je-

lentőségére, ars poeticájának sok vonatkozásban napjainkig ható érvényességére is. Ctibor Stítnický lírai vallomása — a kötetbe foglalt fordításokkal együtt — kiválóan alkalmas arra, hogy újabb híveket szerezzen Radnóti Miklós költészetének s rajta keresztül irodalmunknak a szlovákok körében.

CSUKÁS ISTVÁN

Cs. Pataj Mihály

Cs. Pataj Mihály: Kertésztanulók (linó)